

26.

TÁBORSKÉ CHILIASTICKÉ ČLÁNKY.

Táborské chiliastické články jsou základním pramenem pro poznání revoluční protifeudální táborské ideologie, tak jak s největší pravděpodobností byla rozvinuta na Táboře na jaře a v létě r. 1420 revolučními kazateli a vykladači Husova učení. V této době nalézáme také historické doklady o aplikaci hlavních myšlenek tohoto programu v táborské politické praxi.

Kolébku lidového revolučního hustiského hnutí se stal Tábor, který shromáždil ve svých zdech naprostou převahu venkovské i městské chudiny. Právě o ni opírali své požadavky revoluční kazatelé, kteří již při poutích na hory rozvíjeli myšlenky o novém spravedlivějším uspořádání světa. V učení, obsaženém v chiliastických člancích, byly překročeny meze dřívější pasivity. Od hlásání trpělivého a trpného čekání konce nespravedlivého feudálního světa přikračuje se k proklamaci revoluční aktivity a programového násilného prosazení revolučních cílů ozbrojenou mocí.

Mystické představy o příchodu Krista na zem dostávají svou reálnou náplň v požadavcích třídní rovnosti, odstranění monarchické formy státu a nastolení všeobecné společenské rovnosti. Myšlenkovým východiskem těchto požadavků stalo se stanovisko selské chudiny, která měla být osvobozena od feudálních poplatků a dávek vůči svým světským i církevním vrchnostem. Představy o majetkové rovnosti našly svůj výraz i ve zřízení kádí, do nichž by ukládán společný majetek.

Přes své krátké trvání nebyl táborský chiliastický program zdaleka snad jen propagandistickým trikem, nýbrž vládnoucím a všeobecně uznávaným programem táborského bratrstva, ve kterém byla ztělesněna převaha selsko-plebejské frakce nad měšťanskými opozičními živly v tomto vývojovém období táborské strany (R. Kalivoda).

Hlavní význam programu spočívá v tom, že sleduje přestavbu celé společnosti a je revolučně prosazován v život společenskou skupinou a přestává být již utopickým programem nějaké sekty.

Zněly táborských chiliastických článků se nám zachovalo ve třech redakcích. Jedna je obsažena ve spisu Vavřince z Březové, který zaznamenal diskusi o člancích v Praze v domě Zmrzlikové koncem r. 1420, další pak v traktátu Mistra Jana z Příbramě „Contra articulos Picardorum“ a třetí je anonymní český soubor chiliastických článků, otištěný v Archivu českém III. z roku 1844.

Všechny zachované texty pocházejí od nepřátel táborského lidového hnutí a jen pečlivé porovnání s jinými prameny nám umožňuje poznat skutečný a nezkrácený obsah chiliastického učení.

Z literatury:

R. Kalivoda, Husitská ideologie, Praha 1961.

J. MACEK: Táborské chiliastické články, Sborník historický I., 1953.

- J. MACEK: Tábor v husitském revolučním hnutí I.—II., Praha 1952.
 F. M. BARTOŠ: Do 4 pražských artikulů: Sborník příspěvků k dějinám hlav. města Prahy V. 2.
 V. VANĚČEK: Stát a právo v husitském revolučním hnutí, Právník 1952.
 J. KEJŘ: O manželském právu husitů, Právník 1953.

Najprvé, že tohoto našeho času bude skonanie věku, to jest všeho zlého vyplenie na tomto světě.

It. také, že již tento čas není čas milosti a smilování, ani milosrdenství nad zlými lidmi, zákonu božiemu odpornými.

It. již tento čas jest čas pomsty a odplaty nad zlými lidmi mečem aneb ohněm, tak že všichni protivníci zákona božieho mají zbiti býti mečem neb ohněm, neb jinak usmrčeni býti.

It. tento čas již pán Kristus v smilování a v tichosti nemá následován býti nad zlými lidmi a k toby lidi k tomu vedl, ten by je svodil: ale v horlivosti a v spravedlivé odplatě má následován již býti.

It. i svěčtí i duchovní lidé povinni jsú rukú svých v krvi zlých posvěcovati.

It. ten jest zlořečený, ktož svému meči zabraňuje krve prolévati tělesné božích nepřátel.

It. božím nepřátelóm již má všecko zboží odjato býti aneb spáleno aneb zkaženo.

It. v tento čas ktožkoli slyší toto slovo Kristovo, tehdy ktož v židovství jsú, na hory utiekajte; a (kto) nevyjdú z měst a ze vsí a z ohrad na hory tělesné neb na Tábor, ten každý hřeší smrtedlně.

It. ten každý, ktož na hory nevyjde, zahyne s městy, vesmi a s ohradami ot božie rány.

It. nižádný tento čas nemož spasen býti, ani se ot božích ran zachovati, než na horách.

It. tento čas pomsty všechna města, vsi, i ohrady mají již od dobrých lidí uprázdněny býti a zpuštěny.

It. již potom zpuštění nižádný dobrý v ně nikdy nevejde.

It. po tom zpuštění Praha jako veliký Babylon se všemi městy, vesmi i ohradami již má spálena a zkažena býti.

It. bratřie Táborští tento čas pomsty jsú boží andělové, posláni, aby z měst, vsí a ohrad dobré na hory vyvedli, jako Lota z Sodomy.

It. bratří Táborští tento čas pomsty jsú boží zástupové, posláni, aby vymietali všechna pohoršení a zlosti z Kristova království, a zlé z prostředka dobrých a z cierkve svaté.

It. bratřie Táborští mají pomsty a rány činiti mečem i ohněm nad božími nepřáteli a nade všemi městy, vesmi a ohradami.

It. bratřie Táborští jsú to tělo, o němž jest řečeno: kdekoli tělo bude, tudíž sberú se i orlice.

I. o těch bratřích jest toto napsáno: každé miesto, jenž noha vaše šlapati bude, vaše bude; nebo proto jsú málo opustili, aby mnoho nabrali.

It. kterýkoli pán, panoše, měšténin neb sedlák napomenut by byl ot bratřích Táborských, aby jim byl pomocen v těchto čtyřech kusiech: najprv u vysvovození každé pravdy, druhé v množení chvály božie, třetie v jednaní spasenie lidského, a čtvrté v zkažení hřiechův, a nechtěl toho učiniti: aby ot nich každý taký jako satan a drak byl potřen a zabit, a všechno jeho zboží aby ot bratřích těch bylo pobráno aneb zkaženo, a též aby každému městu, vsi neb ohradě učiněno ot nich bylo.

It. ktožkoli takému jich nepříteli dával úroky neb kakú pomoc neb přiezeň by ukázal, aby též na těle i na zboží ot nich měl zahuben býti.

It. každý kostel, kapla neb oltář po pánu bohu na čest ze jména kterému svatému ustavený, má jako modloslužebný zkažen neb vypálen býti.

It. každý duom farářský, kanovníč, kaplanský a kterýkoli kněžský jim ku bydlu otdaný, a všecko jiné nadání kněžské, má již zkaženo neb vypáleno býti.

It. tento čas pomsty toliko pět měst ostane, v nichž lidé toliko spasení budou, jenž se k nim utekú, a všechna jiná města, vsi a ohrady i se všemi, jenž v nich přebývají, mají zkaženi býti aneb vypáleni jako Sodoma.

It. jakož na Hradišti neb na Táboře není nic mé a nic tvé, než všecko v obec rovně mají; taktéž všem všecko vždycky má v obec býti, a nižádný nemá nic zvláště mieti; jinak ktož co má zvláště, ten hřeší smrtedlně.

It. z manželov druh ot druha bez vôle jeho má na hory otjiti, aneb do těch pět měst má utéci, i děti i vše jiné opustě.

It. dlužníci utekú na hory neb do pět měst již řečených, budú prosti již ot placenie dluhu.

It. již nyní tento čas skonání věku, jenž den pomsty slove, přišel jest tajně Kristus jako zloděj, aby skrze se, neb skrze angely již řečené vybojoval dóm otporný, a konec jemu učinil, smrtí pomsty mečem neb ohněm, a zvláště ohněm; neb jako někdy potopú vodnú svět jest obnoven, též tento čas všecek svět má ohněm tělesným obnoven býti; a protož všecka města, vsi a ohrady mají spáleny býti.

It. již nyní skonání věku Kristus tělesně v své osobě s nebe stúpí, jehož každé oko uzří, aby království zde na zemi přijal, a učině velikú večeri choti své cirkvi svatě zde na tělesných horách, jako král vstúpě mezi hodující, všecky jenž rúcha sva-tebnieho nebudú mieti se všemi jinými zlými, jenž budú kromě hor, vyvrže v zevnitřnie temnosti.

It. v tuto dobu Kristus tělesně přijda, všecka pohoršení z svého království vyvrže, a všecky jenž činie zlost. A to v království nic poskvrněného nedopustí, ani jenž činí lež nebo ohavnost; a také cirkve svú postaví zde na zemi v věči chvále a slávě, než jest kdy byla prvnie cirkve svatá.

It. když tak ten čas Kristus v oblacích a u velebnosti i s anděly přijde, tehda ti, jenž jsú v Kristu již zemřeli, vstanú z mrtvých, první s ním přijdú súdit živých i mrtvých zlých. A potom kteříž v tu dobu ještě živi tělesně zastáni budou, ti v těle ještě živi v oblaky a v povětríe v pótku Kristovi vytrženi budou; a to se stane v skoře, v několiko létech. A toho mnozi živi dočakají, a uzříe svatě, jenž zemřevše vstanú z mrtvých; a mezi nimi uzříe místra Husi.

It. již nemá nižádný král na zemi volen býti, neb sám Kristus již má kralovati.

It. v tu dobu ti jenž živi zóstanú, budú přivedeni v stav nevinnosti, jako Adam a Enoch a Eliáš v ráji a nebudú nikdy lačněti ani žiezniti, ani které bolesti budú mieti tělesné neb duchovné, ani již již budou kto trpěti kterého protivensvie.

It. v tu dobu ti, jenž živi ostanú, budou v svatém a v čistém manželství zde na zemi na horách syny a vnuky tělesné ploditi.

It. v ten čas manželové budou plodit děti bez hřiechu prvorozeného, a manželky budou roditi bez bolesti a bez zamúcenie.

It. někteří pravie, že v ten čas ženy budou počínati a roditi bez poznání mužského, jako svatá Maria panna.

It. v ten čas, protože nebude hřiechu prvorozeného, a že synové budou se roditi v mílosti boží, i nebude již potřebie, aby se křtili z núze.

It. poněvadž v ten čas nebude zde na světě nižádného pohoršenie, ani hříechu, aniž bude již potrebie prijímati svátost těla a krve boží; neb novým andělským obyčejem pasení budú ne na památku umučenie pána Krista, jakož jest nám nyní prikázal, ale na zpomínanie vítězství pána Krista.

It. v ten čas sami dobří ostanú bezevšie bolesti a utrpenie, ani jeden druhého bude co učiti, ani knih neb písma, ani bible bude potrebie, neb zákon boží bude na srdci každému napsán a múdrost světská všecka zhyne.

It. v ten čas v mnohých kusiech přestane a skoná se nový zákon.

It. v ten čas nebude nižádného na zemi kralování neb panování, ani poddání, a všichni úrokové a dani přestanú, ani jeden druhého bude k čemu nutiti, neb všichni budú rovni bratřie a sestry.

It. dítě od dobrých rodičov urozené nenie zavázáno ke křtu vodnému, neb v břiše dobré matky ducha svatého prijímá, z důstojného prijímanie matere těla a krve božie.

It. dětem ze zlých rodičov narozeným ani křest ani jiné svátosti jim k spasení prospievají, neb zlost a zatracenie ot nich zatrhají.

It. dětátku křest k spasení neprospievá, nebude-li jemu dána svátost těla a krve pána Krista.

It. diety s obyčejným zaklínáním ani s kmotrstvem ani u vodě posvěcené knězem, a k tomu zachované v kostele, nemají křtěny býti, ale kdežkoli a kterúkoli čistou vodu se komu líbí.

It. nižádné křížmo, ani svatý olej, ani voda ke křtu ani k kropení, mají posvěceny býti, ani mají v kostelích neb jinde zachovávány býti.

It. zpovědi ku kněžím posvátných nejsou lidé hříešní povinni zachovávat, neb dosti jest, když se hříešný pánu bohu samému na své mysli zpovídá.

It. nižádný kněz, v smrtedlném hříechu jsa, aneb v kacierství kterémkoli, neposvěcuje svátosti těla a krve boží pána Krista, ani křtí, ani hříechov odpúští. A protož někteří pušky a kalichy, v nich takých kněží svátost bývá, druzí berú a lámají k svému požitku, a svátost vymietají, nevěfiec by u těch kněží byla svátost.

It. že od takých kněží nižádná svátost nemá vzata býti, ani u jich mši má kto býti, neb jsou zlořečeni ot pána boha.

It. Judáš nejedl jest ani pil posvátně těla a krve pána Krista na jeho večeri poslední.

It. mohou lidé vice než jednu, ale kolikrát se líbí každý den, prijímati posvátné tělo a krev pána Krista.

It. nižádné ustavenie lidské, ani svatých který nálezelek, jakož jsou hodiny, rád na mši a v jiné službě božie, křížování, líbání míru, ornatové, posvěcovanie oleje, vody, soli, kalichov, vína, chleba a jiných věcí, holení brad a pleši, kadění, kropení, žehnánie, ani jiné lidští nálezkové, nemají držáni býti, jakožto nálezkové Antikristovi.

It. každý kněz, jenž s pleši a bez brady aneb v ornátě mši slúží, jest ta nevěstka okrášlená, o níž jest psáno v apokalypsi svatého Jana.

It. každá také mše má pohrzena býti, ale v obecném rúše chodiciem, a kdežkoli, vše jiné opustiec, než slova posvěcujícíe řkúce, jakožto Kristus jest řekl, tak a nejinak má mše slúžena býti.

It. ktož v ornátě slúží, již nenie v tu dobu knězem, a tak neposvěcuje, ale jest pokrytec a nadarmo se modlí; též i ten, jenž to chválí, jest také pokrytec a marně se modlí.

It. ta svátost těla a krve božie slo vy hlasitými a jazykem lida obecného pro ty, jenž u mše jsou, má posvěcena býti.

It. ta svátost těla a krve božie nemá pozdvihána býti, ani do druhého dne pro přijímání zachována.

It. nemá mše latině ani jiným jazykem zpívána neb čtena býti, než jazykem lidu obecného.

It. mšálové knihy zpívané latinské, viatikové a jiné hodinné knihy, ornátové, komže, monstrancie stříbrné a zlaté, i tacíř kalichové, pásové stříbrní neb zlatí, rúcho kropené neb krumpované, stříhané neb malované, neb drahé, ty věci nemají býti, a protož kažený a rušeny mají býti.

It. lépe jest, že laikové z ornátov v sukněch a v kabátciích chodie, než by kněžie v nich mše slúžili.

It. nižádní svatí v nebi po Kristovi nic nám neprospievají svú modlitbú.

It. nemá nižádný žadatí ani prositi a volati k svatým, jenž jsú v nebeské vlasti, za kterékoli pomoci, ani aby za nás orodovali před pánem bohem, neb by to byla modloslužba.

It. nemáme se postiti k hodóm lidí svatých, ani jich dni svétiti, ani ze jména jich jim ke cti kostelov světi, ani oltářov, neb jest to modloslužba.

It. svatých kostí a jich ostatkov nemáme v kostelých ze jména jich chovati, ani jich v pocty mieti pro jich svatú památku.

It. po smrti tělesné duše křesťanské nemají již miesta ani času k očistění svému, ani oheň očistcový má držán býti.

It. daremné a bláznivé jest, za duše mrtvých se modliti, postiti, neb almužny činiti, a tak mše zádušnie a vigilie nemají býti.

It. postové XL dní, suchých dní, pátečné a jiné vigilie, jako Antikristské nálezky, nemají držáni býti, ale ty dni každý má maso jiesti, aneb co se jemu zdá podobné.

It. kajícím nemají uloženi býti postové, neb almužny, neb modlitby, ani co jiného, než aby šel a více nehřešil.

It. nižádný den nemá svěcen býti neděláním tělesným než samý den nedělní.

It. nic nemá věřeno ani držáno býti ot křestanov, což nenie v bibli zjevně vyřčeno a napsáno.

It. kromě bible nižádné písmo doktorov svatých neb kakýchkoli mistrav a mudrcov nemá ani čteno ani učeno ani ohlašováno býti, neb jsú lidé, jenž jsú poblúdití mohli.

It. ktož se učí v sedmeřě umění, aneb mistrovstvie v nich přijme, aneb se mistrem v nich dopustí nazývati, ten jest zpohanilý, marný a hřeší smrtečně proti čtení pána Krista.

It. kněžie nemají nižádných platov mieti, ani dědin, ani dobytka, ani koňov, ani dvorov, ani domov, v nichžby bydleli, ani co časného, ačby jim i z almužny bylo dáno a ačby i světským právem a panováním těch věcí držeti nechtěli.

It. kněžie nejsú biskupové mohú, když se jim líbí, sobě jednoho kněze biskupa voliti a učiniti, a ten muož jiné žáky neb laiky na kněžstvie svétiti.

It. v jednom kostele neb v jedné osadě, ač jest tu i mnoho kněží neslušie viac mši slúžiti, nežli jedínú.

It. když jest tak jedna mše, jiní kněžie mohú dobře v několika létech mše neslúžiti, ale mezi laiky božie tělo a krev přijímati.

It. pro tu jednu mšio nenie potřebie kostelov, neb muož, když kto chce, kromě kostela slúžiti; pakli jest kostel, ale nemá v něm více než jeden oltář pro tu jednu mši býti.

It. mše pod jménem matky božie, aneb jiného po ní svatého, nemá slúžena býti.

It. ktož jest při slúžení mše, a nepřijímá posvátně těla a krve božie, ten nemá ře-

kati: otče náš, jenž jsi v nebesích etc.; neb by lhal, řka: chléb náš vezdajší daj nám dnes; ani te můž v pravdě říci, by byl u mši.

It. nižádní manželové nejsú povinni sobě platiti dluhu manželského.

It. nižádného podobenství nebeských ani zemských věcí, ani kterého obrazu nižádný nemá dělati, ani mieti, ani má jeho v které pocty mieti, neb by to byla modloslužba.

It. obraz sv. Jana na dukátu, neb sv. Ladislava na zlatém Uherském, neb podobenství točenice na Českém, neb obraz Ivový na groši stříbrném, muož dělán býti, i v měsících a v tobočkách bez zkázy chován býti, neb na korúhvi neb pečeti obraz Iva, orla, beránka, husi, neb podobenství koruny neb kalicha dobře býti.

It. nižádnému křesťanu masa zadušením umrtveného, z něhož krev nenie vytočena, neslušie jiesti pro záповeď apoštolskú.

It. žádnému neslušie krve jiesti, ani jelit se krví jiesti.

It. v svátosti na oltáři pod způsobem chleba nenie než samo tělo Kristovo suché bez krve a bez duše, ani jest tu tělo spojeno s božstvím; nebbychom tělo se krví tu jedli proti božému přikázání.

It. v kalichu na oltáři pod způsobem vína nenie tu jiného, než krev sama bez těla, bez duše i bez božství spojeného; neb jinak bychom krev s masem přijímali proti přikázání božiemu.

It. protož nemá věřeno býti, by v svátosti těla Kristova neb v svátosti krve jeho, by tu byl pravý a plný buoh a člověk. A protož nemá se tu klaněti a klekati jako pravému pánu bohu; neb kto se tu klanie, ten modloslúží.

It. jiní pravie, že nenie nižádné svátosti těla a krve pána Krista, neb pod způsobem chleba na oltáři nenie tu těla Kristova, ani pod způsobem vína jest tu krev jeho, než jest sprostný chléb a sprostné víno, kteréž na paměť pána Krista jedúc a pijíc, jeho tělo a krev toliko duchovně ale ne posvátně přijímáme.

It. netoliko v způsobu chleba a vína, ale v každé krmi a v pití, jako v hráchu neb v krupách, neb v jiném mase též v pivě neb v vodě, tělo a krev pána Krista, každý věrný křesťan duchovně, ale ne posvátně, na paměť jeho přijímá.

It. protož nemá způsob chleba neb vína na oltáři vystavena býti, ani se tu kto klaněti, ani věriti, jako by tu byl pán Kristus pravý buoh a pravý člověk, neb by to bylo modloslužba. A protož někteří s oltáruov jsú smietali naši velebnú svátost těla a krve pána Krista, a nohami ji tlačili.

It. nenie nižádného stavu kněžského, ježtož by na samý ten stav slušalo žehnati neb dobrořečiti svátost těla a krve pána Krista; nebo každý křesťan můž dobrořečiti každú krmi neb pitie, aby tu přijímal tělo a krev pána Krista duchovně, ale ne posvátně.

It. nenie potřebie kostelov ani oltářov k tomu žehnání neb dobrořečení, nebo muož to tak dobře býti v každém domu a u každého stolu a od každého křesťana, i na obědě i na večeři, jako v kostele na oltáři. Finis errorum Taboritarum.

Již knězie Táborští toto držie:

Prvé, že v svátosti na oltáři týž chléb zůstává po posvěcení, jako před posvěcením.

It. že ten chléb neproměňuje se v tělo božie, ani víno v krev bohží.

It. v té svátosti nenie celý Kristus pravý buoh a pravý člověk svým tělem a svou podstatú přirozenú, který se narodil z Marie panny, a který sedí na pravici boží, ani tu jest živ Kristus.

Text byl převzat z knihy J. Macka, Ktož jsú boží bojovníci, Praha 1951, str. 57 a násl.